

Tartumaa talunimedede püsivusest

- Ülle Tarkiainen
- Eesti Kirjandusmuuseum
- 28. veebruar 2024

RA, EAA.308.2.7. Fragment Liivimaa kaardist 1702.

Talunimede esmamainimine

- 13.-16. sajandi mõisaürikud
 - Pakavere veski 1420
 - Mõra veski 1470
 - Sääsküla veski 1519
- Revisjonimaterjal:
 - Poola revisjonid 1582-1599
 - Rootsi revisjonid 1601-1688
 - Adramaarevisjonid 1721-1758
 - Hingeloendid 1782-1858
- Kaardid ja kaardikirjeldused alates 17. sajandi 80. aastatest

Talunimede muutumine

- Talude tühjenemine

Poola-Rootsi vaheline sõda 1600-1629

Sõjaga kaasnesid nälg ja haiguste levik

Tühjenesid eelkõige suurte teede ääres paiknenud külad

Ainult 1% Põhja-Tartumaa talunimedest (1858) on pärit 17. sajandi esimesest poolest

- Asustuse taastumine 17. sajandi keskpaigast alates

Uued talunimed

16% Põhja-Tartumaa talunimedest (1858) on pärit 17. sajandi teisest poolest

- Uus tagasilöök seoses Põhjasõjaga (1700-1721)

Külad ja hajatalud

- Küla

Ribapõllud

Talude hooned ja kõlvikud ei moodustanud tervikut

Talu pandi kirja peremehe lisanime järgi

- Hajatalu

Nimi püsiv

Maa-alaline tervik

Paiknes sageli viletsamatel maadel, jäi kergemini tühjaks

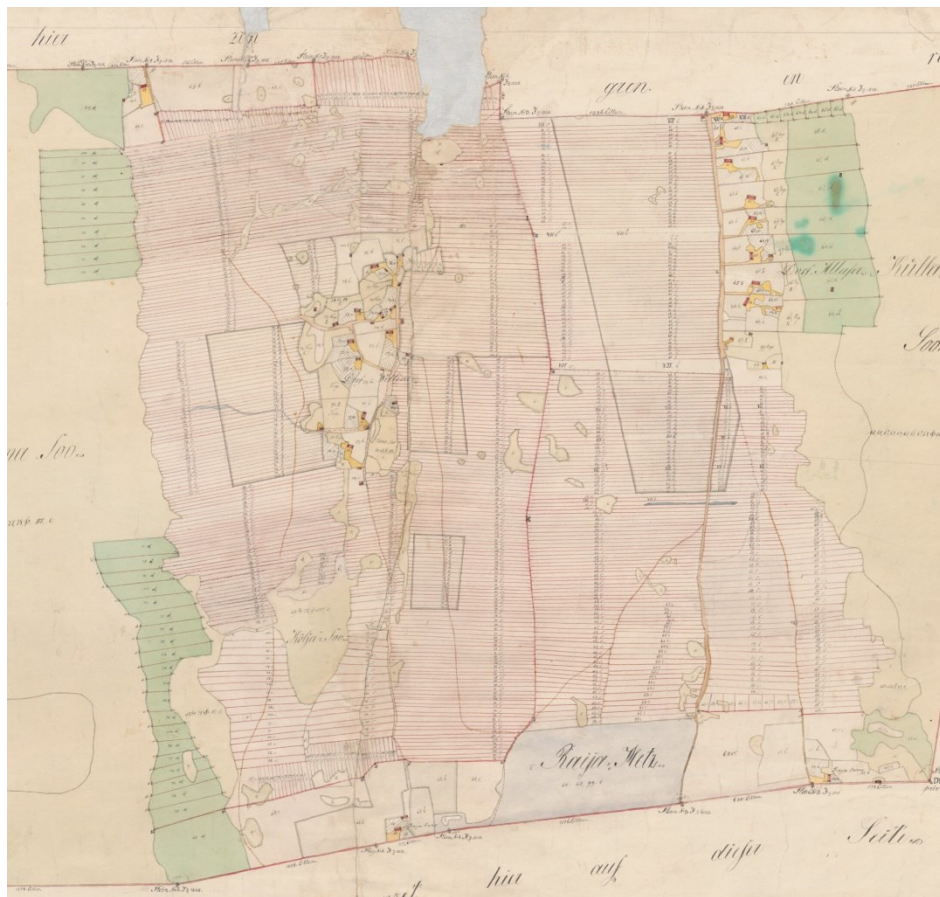
RA, EAA.1389.1.137. Kaarepere mõisa Patjala küla ja Egliko hajatalu 1825.

Vanimad talunimed Laiuse kihelkonna külates

- 17. sajandi algusest
Ansurahva talu Kodismaa külas
Meesla talu Villakvere külas
Peebuku talu Lõpe külas
- 17. sajandi 80. aastatest
Purika talu Ellakvere külas
Mürsi talu Alavere külas
Leppiko talu Sootaga külas
Mello talu Kodismaa külas

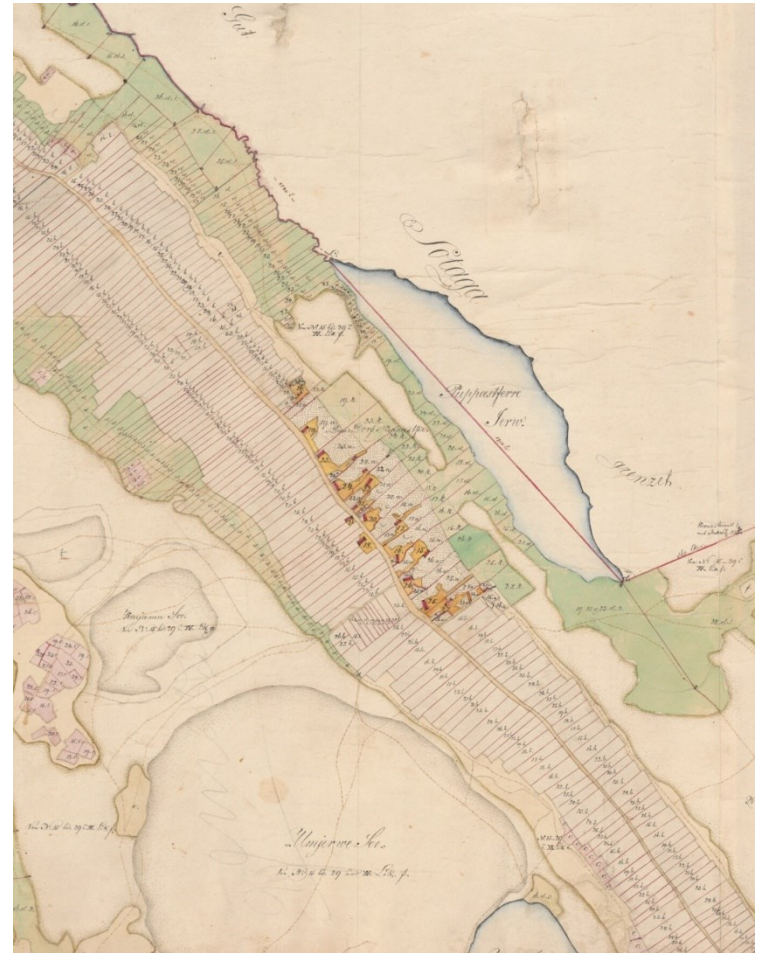
RA, EAA.3724.4.1229, 8.
Fragment Laiuse mõisa kaardist
1826-1828

Enamlevinud talunimed

- 1858. aasta seisuga (Laiuse, Maarja-Magdaleena, Palamuse, Torma ja Äksi kihelkond)
- 1. Seppa – 48 talu
- 2. Otsa – 35 talu
- 3. Kangro – 21 talu

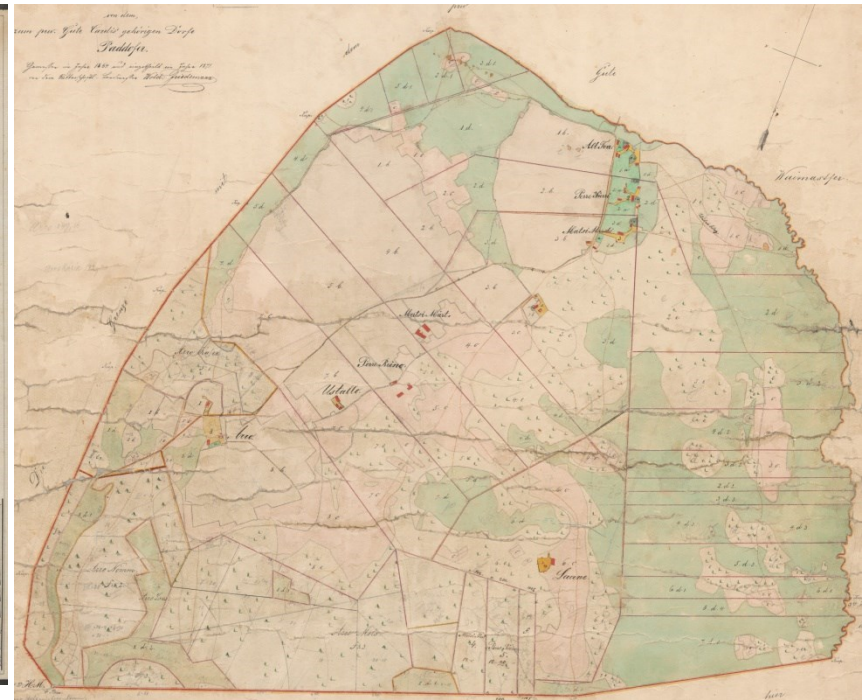
Äksi kihelkonna Kärkna mõisa
Pupastvere küla 1842. RA,
EAA.2072.3.39e

Talude kruntimõõtmine 19. sajandi teisel poolel (Paduvere küla ja Aru hajatalu)

1815, RA, EAA.1365.1.28

1871, RA, EAA.1365.1.33, 2.

Talude kruntimõõtmise ja väljaostmise tulemused

- **Talude kruntimõõtmine**

Eeldus talude päriseksostmisele

Toimus mõisate kaupa

Talule püüti eraldada võimalikult terviklik maa-ala

Tihedates külades jäi talule sageli heinamaa ja mets lahustükkidena

- **Talunimede kinnistumine**

Tihedates külades viidi osa taludest külast välja

Püüd vabaneda korduvatest talunimedest

Lisandus arvukalt uusi talusid – uusi talunimesid